

LUPETA

Apare în fiecare zi de lucru.
Abonament: 1 an 24 cor., 6 luni 12 cor.,
3 luni 6 cor. — România: 1 an 40 cor.
— Telefon Nr. 47—82. —

.. .. . APARE
sub direcția unui
comitet de redacțiune.

Redacția și Administrația:
BUDAPESTA, VII., István-ut 11
Inserțiuni după învoială.
Scrisori nerancate se refuză.

Scrisori din Viena.

— Tratatul de tranșacțiune și populația Austriei. —

Viena, 4 Octombrie.

Ar fi o desmințire a adevărului dacă am îndrăzni să afirmăm că în Austria mai sunt multe cercuri cari ar regreta zădărnicia eventuală a tratatelor pentru încheierea tranșacțiunii între cele două jumătăți ale monarhiei.

Anevoie îți poți face o icoană lămurită despre progresele ce le-au făcut tendințele anti-transacționiste în vremile din urmă chiar și în acele părți ale populației din Austria cari până acum țineau morțiș la principiul unității monarhiei. Schimbarea radicală ce se observă în atitudinea aceasta nu înseamnă însă că partidul independist din Ungaria a știut să câștige pentru programul său și partidele politice din Austria; nu înseamnă că partidul kossuthist a câștigat simpatiile austriace în măsură atât de mare încât Austria e gata să-i împlinească toate dorințele. Concordanța aparentă eu aspirațiile partidului independent e a se reduce la motive cari nici decum nu exprimă simpatie pentru Maghiari. Dimpotrivă.

O mare parte a populației din Austria e întărită în aversiunea sa contra reîncheierii tranșacțiunii de sentimentul că e mai bine să desfaci o legătură care unuia dintre contractanți atât de mult îi displace încât de ani îndelungați mereu cere „desfacerea“. Masele mari nu judecă ce consecvențe politice și economice ar avea desfacerea aceasta cerută de Maghiari cu atâta stăruință îndărătnică, ci-și fac judecata simplă: Dacă cineva nu mai vrea să trăiască cu noi în relații prietenoase și intime, e nedemn să-i împui cu forța prietenia aceasta refuzată; e, dimpotrivă, mai bine să crezi cât mai în grabă o situație clară, și sinceră.

În zilele din urmă, când au sosit la Viena veștile despre noile greutăți ivite în calea înțelegerilor comerciale, — a crescut și mai mult amărărea populației. Lumea politică simțea că e o formală batjocură ce fac Maghiarii când în momentul din urmă deodată iau poziție împotriva băncii comune, deși Ungaria are interese intensive de-a se împărtăși și pe viitor de avantajele ce i le tinde banca comună austro-ungară. A fost într'adevăr prea

mult când se aștepta dela Austria să răscumpere „status quo“-ul cu tot felul de jertfe și „compensații“. Iată și motivul că indignarea a fost generală și temeinică.

Dar chiar și în cercurile cari nu fac politică de sentimente, ci-și dau pe deplin seama de importanța și consecințele unei desfaceri de Ungaria, — se înrădăcinează părerea că nici decum n'ar fi lucru necuminte să le lași, în urma urmelor, Maghiarilor mână liberă și să le dai voie să se ferească după calapodul ce le convine. E, anume, generală convingerea că experimentul acesta nu involvă pentru Austria nici-o primejdie, căci în timpul cel mai scurt s'ar învedera că visurile de independență ale Maghiarilor nu se pot realiza, ci, dimpotrivă, Ungaria—câștigându-și independența politică și economică și nevoită să cheltuiască pentru promovarea intereselor sale din punga proprie— în vreme foarte scurtă ar ajunge în pragul falimentului.

Și mai mult. Multe cercuri cu influență și importanță politică mărturisesc credința că chiar și egemonia politică și națională a maghiarimii s'ar prăbuși îndată ce ar seca izvoarele de resurse ce le au acuma stăpânitarii din Budapesta în urma dualismului cu Austria. Creditul de care se bucura până acum Ungaria în urma legăturii sale intime cu Austria, armata comună, ba chiar și poziția de mare putere a monarhiei au fost până acum exploatate numai în interesul Ungariei ca egemonia maghiară—care stă pe baze foarte șubrede— să se poată întări și consolida.

Cercurile amintite fac socoteala următoare: într'o Ungarie independentă Maghiarii ar fi avizați numai la propriile lor puteri și ar resimți cu îndoită tărie izolarea lor în centrul unui cerc puternic de nenumărate naționalități nemaghiare. Scurt și pe înțeles: chiar întruparea dorințelor partidului kossuthist ar duce programul kossuthist în cel mai scurt timp—*ad absurdum*.

Dacă, prin urmare, Austria și în particular Viena nu manifestă o deosebită aversiune față cu desfacerea cerută de kossuthiști, — motivele ei sunt absolut opuse celor ale partidului independist.

Pe când independiștii cred că pe această cale vor ajunge să-și realizeze

cele mai îndrăznețe visuri naționale și politice, — Austria și Viena sunt convinse că desfacerea ar duce la un rezultat tocmai opus așteptărilor kossuthiste. În acest înțeles ar fi o tactică foarte cuminte dacă guvernul și parlamentul Austriei le-ar da Maghiarilor prilej să ne dovedească ce sunt în stare să facă îndată ce sunt avizați numai și numai la ei înșiși.

Firește, interesele unui stat sunt mult prea înalte și prea sfinte, decât să poți îndrăzni, cu conștiință liniștită, să le faci obiectul unei experimentări, chiar și în cazul când din experimentarea aceasta — foarte probabil — în cele din urmă ar rezulta ceva bun. Maghiarii, firește, nu sunt atât de scrupuloși: În deceniile din urmă, ei au împins monarhia din criză în criză fără să-și dea seamă de consecvențele lor.

Austriacus.

„Agitatoare“. Azi s'a dezbătut înaintea senatului de punere sub acuză a tribunalului din Deva acuza ridicată de procuratură împotriva doamnelor Ana dr. Vlad, soția dlui deputat Vlad, Aurelia Boldea, mama dlui Vlad, și împotriva preotului Petru Lupa. Apărători au fost dnii dr. Iustin Pop, avocat în Deva, și dr. Aurel Vlad.

Senatul a hotărât punerea sub acuză a tuturor acuzaților pentru „agitație“...
Iată libertățile din Ungaria!

Deputatul Dr. Aurel Vlad între alegătorii săi. Duminecă, la 13 Octombrie n., deputatul nostru dl Dr. Aurel Vlad își va ținea darea de seamă înaintea alegătorilor săi din Orăștie. Dl Vlad va vorbi despre situația politică și atitudinea ce trebuie s'o observăm noi Românii. Se va ocupa pe larg și cu chestiunea sufragiului universal.

Dl Vlad va fi însoțit de mai mulți deputați români. Dl deputat dr. Iuliu Maniu va rosti și Dsa un discurs.

10 Octombrie se apropie. Partidul social democrat și-a terminat lucrările de organizație pentru marea demonstrație dela 10 Octombrie. Eri, secretarul partidului a anunțat prefectului de poliție programul adunărilor. Muncitorii din toate cercurile Capitalei se vor aduna în câte o piață. Demonstrații vor parcurge stradele principale

ale Budapestei și după o demonstrație în fața parlamentului se vor duce în parcul orașului.

Ziua de 10 Octombrie trebuie să fie ziua desmoștenijilor. Un singur strigăt trebuie să se audă în această zi: Trăiască sufragiul universal!

Pretutindeni în țară se vor ținea adunări, pretutindeni se vor aduna cetățenii pentru a dovedi tovarășiei coaliționiste că milioanele cetățenilor nu mai vor să sufere regimul acesta de minciuni și pervertiri.

E datorința noastră a tuturor, e datoria tuturor Românilor să ținem și noi în ziua aceasta adunări publice unindu-ne glasul cu glasul celorlalte popoare: „Sufragiul universal făgăduit cu jurămînți sfinte, ori....!“

Transacțiunea nu e încă încheiată. S'au ivit greutăți nouă. Situația e gravă, șansele unei înțelegeri prietenești disparente!... Așa se plâng ziarele maghiare. Mai ales, însă, semioficioasele cari ar trebui să știe că ceea ce se petrece acum în Budapesta și s'a petrecut săptămânile din urmă în Viena e o comedie înscenată de guvernul ungar în scopul de-a-i rămânea timp de-ajuns pentru „frământarea“ elementelor cu aspirații de judecată independentă.

Actul final al comediei transacționiste s'a amânat din nou, deși e scris de mult. Nu mai rămâne decât publicarea lui. Guvernul ungar și-a făcut datoria ce i-a impus-o pactul legat cu Viena. Și dacă—cu toate că transacțiunea s'a încheiat și cvota s'a ridicat—guvernul dă să se înțeleagă că se gândeste la demisionare, — o face ca deputații majorității să voteze orice transacțiune. Dacă guvernul își dă demisia, ei își pierd poate „deputăția“... Nu, guvernul coaliționist nu va demisiona, căci n'a fost până acum guvern ungar care să fi dispus de o majoritate atât de servilă ca și acest guvern al partidelor cari amenințau cu revoluție dacă nu li-se vor împlini pretensiunile naționale...

Tratativele au urmat și eri și astăzi ziua întregă. Miniștrii austriaci se întorc astăzi la Viena — *re bene gesta*.

Guvernul ungar probabil numai în conferența partidelor (care se va ținea în zilele de 8 și 9 Octombrie) va aduce la cunoștința deputaților săi că — „slavă Domnului și stăruinței guvernului!“—au reușit să încheie transacțiunea...

După ploaie chepeneag. Sub titlul de sus, am publicat în numărul 201 al ziarului nostru o notiță, în care pe baza unei știri luate din „Sieb. Deutsches Tageblatt“ din Sibiu ne-am ocupat, pe scurt, cu politica bisericii săsești, care abea zilele trecute a ținut de bine să protesteze împotriva legii școlare alui Apponyi.

Redacția ziarului din Sibiu ne roagă să constatăm că nu biserica evanghelică săsească din Sibiu a ajuns la recunoașterea târzie a primejdiei ce se ascunde în această lege, ci conventul districtului-montan („bányai kertület“) al bisericii evanghelice. Biserica săsească din Sibiu a protestat și ea la vreme potrivită împotriva acestei legi.

Rectificăm cu plăcere greșala de traducere a notiței, ce ni s'a trimis dinafară.

Clasele conducătoare. Organul partidului social-democrat publică în numărul său de eri și astăzi o serie de articole în care, ocupându-se cu clasele conducătoare ale Ungariei, dovedește că țara aceasta întotdeauna a fost stăpânită de o mână de aristocrați feudali cari prin omoruri, falșuri, șarlatanii și volnicii brutale au sărăcit și pustiit țara.

În numărul nostru de Luni vom reproduce și noi articolele aceste documentate.

ROMÂNIA.

Sultanul și Regele Car I.

M. S. Regele a primit din partea M. S. Sultanului o scrisoare, prin care-i mulțumește pentru colanul și Marea Cruce a Ordinului Carol I în briliante, ce M. S. Regele I-a conferit.

Exc. Sa Hussein Kiazim Bey, trimis

extraordinar și ministru plenipotențiar al Turciei, a avut onoarea a remite M. S. Regelui scrisoarea de mulțumire.

Serbările de la Galați.

MM. LL. Regele și Regina, A. S. R. Principesa Maria, Principii Carol și Elisabeta au sosit Miercuri dimineață la Galați cu un tren special. Majestățile Lor au fost întâmpinați de d-nii Dim. Sturdza și Ion I. Brătianu.

Majestățile Lor s'au dus direct la arsenal, unde au fost salutați de d-nii miniștrii general Averescu, Sp. Haret, V. G. Morțun, cari au sosit Marți dimineață în Galați, de autoritățile civile și militare, corpul consular, comisiunea europeană a Dunărei și numeroase persoane de distincțiune. Arsenalul e splendid împodobit.

După serviciul religios oficiat de P. S. S. Episcopul Pimen al Dunărei de jos, d. general Averescu, ministru de războiu, a citit actul de botez al vaselor, rostind o însemnată cuvântare.

M. S. Regele a răspuns salutând cu plăcere și mândrie marina română al cărei punct de plecare a fost gloriosul războiu pentru neatârnare. Noile bastimente vor contribui a asigura pacea pe Dunăre.

Cuvintele M. S. Regelui au produs un mare entuziasm în asistență.

După câte-va cuvinte pronunțate de directorul tehnic al șantierului din Triest, unde au fost construite aceste bastimente, M. S. Regele taie cu o secure de argint frânghia monitorului «Ion Brătianu», care a fost apoi lansat; operația a reușit admirabil.

Deasemenea au fost lansate și celelalte vase. În tot timpul serbărei a domnit un entuziasm indescriptibil.

FRANZ JOSEF Apă purgativă

FOIȚA ZIARULUI „LUPTA.“

Dela cei ce nu mai sunt.

I. Budai Deleanul către Metropolitul Veniamin Costachi.

Liov, 11 Ghenariu 1812. k. v.

Prea cinstite părinte,

Răvașul sfinții tale din 15 Ghenariu anul trecut, l'am primit la 10 a lunii curgătoare, adecă după un an fără cinci zile. Și era băgat într'o scrisoare a sfinții sale Veniamin, egumenul Mănăstirii din Slatina, dată întru 7 Iulie anu 811, dintru care am înțeles, că mai sus numitul răvaș a sfinții tale au întârziatu la Slatina o jumătate de anu; iară unde au mai popositu altă jumătate nu potu precepe, fără numa socotesc a ghăcire, că au fostu opritu despre sfinția sa Arhimandritul din Cernăuț, pentru că amândouă scrisori îmi fură date de către un cutare cu numele sfinții sale Arhimandritului.... Aceste scriu numa pentru-ca să poți cunoaște pricina împede-

cării și ca întru viitoriu să te poți chivernisi.

Cât privește treaba pentru care îmi scrii sf. ta, adecă banii și zapisuri domnești ce slujesc sfintei metropolii și mănăstirilor din Moldova — adevărat că ți-am arătat multe; însă se cuvine a ști, că aceste nu era ale mele, ci numai împrumutate ca să le cetescu și să fac trebuincioasele însemnări pentru istoria patriei mele, care scriu și alcătuescu de multă vreme încoace. Dintru prescurtul extractu, care am făcut despre acele, pentru trebuința mea, bucuros părtășescu sfinții tale un izvod precum supt «A» s'au alăturatu. Iar să știi, că afară de aceste sunt și alte pre multe ce slujesc o parte metropolii, iar alta mănăstirilor și precum socotescu eu, ori să fie de ceva trebuință astăzi Metropolii și mănăstirilor, ori să nu fie, tot este curios lucru, ca documenturile aceste să le aibă Metropolia și mănăstirile sau în original sau măcar în copie!.... Să fiu eu metropolitu la Iași, așa face în tot chipul că săle dobândescu la mână. Căci afară de folosul ce pot avea slujind de dovadă pentru moșii, au și alt mai mare prețu a vechimii, fiind scrise de cei mai bătrâni Domni a țării Moldovii. Și drept aceasta să pot ținea la Arhivul Metropolii ca nește odoare scumpe; dar pres-

te aceasta pot fi dovezi istoricești și politicești la multe împrejurări. Numa cât la o treabă ca aceasta trebuie să să cumpăteaze lucrul cu multă gângășie și foarte delicat, ca să nu preceapă aceia întru a căror mâni s e află acest feal de documenturi cum-că vrei dumne-voastre a le răscumpăra; căci atuncia ar putea să facă un prețu peste măsură. Deci dacă are Metropolia gând să le aibă precum și mănăstirile să nu-și ivească gândul său la fieși-care, ci numa unui om vrednic de credință. Nice socotesc a fi bine, ca să vie de'acolo unul pentru această treabă, căci sângur nuva să-vârși nimic, iar spuindu-și la alții sfatul să va vedă lucrul.

Eu știu sigur unde sunt și pot să deschidu cărarea la aceasta. Fiva cu puțință să avem originalurile adecă izvoadele cele de uric, — atunci nime nu le va dobândi mai curând și mai bine decât mine. Nu va fi cu puțință de urice, voi dobândi de bună samă izvoade prescrie și întărite judecătorește. Numa precum bine vei ști sfinția ta că lucruri ca aceste fără cheltuaială nu să pot isprăvi. Căci trebuie a dăru nu numai celui supt a cui pază să află aceste mai sus numite urice, ci și celor care vor prescrie și vor tălmăci. În cât e pentru umblarea și osteneala mea bu-

Politica săsească.

— Un document istoric. —

Am primit la redacție următoarea scrisoare: *)

„Intre politicienii noștri mai tineri se găsește și de aceia, cari nutresc speranța că nu e departe timpul când — mai ales dacă și Șvabii din Bănat se vor deștepta din amorțala lor națională — vor vedea și pe Sașii din Transilvania luptând alături cu partidul naționalităților înjghebat — nu știu pânăcând — din Români, Slovaci și Sârbi — în dieta patriei noastre.

Dacă nu este destulă învățătură pentru dinșii istoria cu „*unio trium nationum et quatuor religionum*“ — conjurația politică contra poporului român din Transilvania, — care a durat peste patru veacuri, plus ținuta lor politică dela 1848 până astăzi, — Vă rog să publicați *cel mai nou act politic al Sașilor, baza politice lor actuale.*

Sașilor li-s'a dat în trecut calificativul de „*prudens ac circumspectus*“ pentru politica lor totdeauna oportunistă, cultivată cu efect.

Documentul acesta dovedește însă că generația actuală a conducătorilor poporului săsesc a degenerat, și în desperația sa, că poporul crescut și susținut numai cu ajutorul privilegiilor, astăzi sub sarcina impozitelor actuale, cari cresc mereu, dedat la traiu bun, de care nu se poate desvăța, sărăcește rapid, că a început a emigra la America ca să nu se mai întoarcă, iar cei rămași acasă se prăpădesc după legea firii, fiind mai puține nașterile decât decesurile — se năzuește ca tot cu ajutorul celor mai tari să creeze un modus vivendi privilegiat pentru poporul săsesc, —

*) Asupra acestui document vom reveni după publicarea lui în întregime.

dar acum, pentru ajungerea acestui scop, în loc de „*prudenți*“ nu se sfiesc a se degrada la „*denuncianți*“.

Dacă este corectă sau ba această judecată la adresa conducătorilor poporului săsesc — vă rog să vă pronunțați după ce veți ceti cu atențiune actul pe care îl comunic redacțiunii și în originalul nemțesc, apoi să vă faceți o judecată mai blândă dacă se poate.“

Documentul poartă titlul: „*Raportul deputatului dietal Wilhelm Melzer, cetit în conferența deputaților Sași, ținută în 18 Maiu 1906 și în ședința din 19 Maiu 1906 a comitetului central săsesc*“.

E darea de seamă a deputatului sas Wilhelm Melzer. O dăm în traducere românească, precum urmează:

„Comitetul central săsesc, în ședința sa dela 19 Aprilie a. c., a recomandat deputaților dietali sași, ca deocamdată să rămână afară de partide, totodată a pus în vedere imediată intrarea în pertractări cu guvernul în scopul de a crea baza politică pentru deputați ca eventual să poată intra în partidul constituțional, și prin asta să se creeze posibilitatea, ca în poziție sigură („*gedeckte Stellung*“) în sânul unui mare partid dietal amic guvernului, cu deplină susținere a principiilor lor politice *) să poată procura un sprijin cât se poate mai cu efect și mai practic al intereselor poporului nostru.

În urma acesteia îndată după amintita ședință m'am dus la Budapesta, acolo în 20 și 22 Aprilie am avut deocamdată discuții de orientare — cu ministrul-președinte Dr. Wekerle și cu ministrul de interne contele Andrássy și după-ce aceste discuții mi-au pus în vedere un succes al pertractărilor ce vor urma, imediat m'am pus pe lucru și pe baza raportului din 19 Aprilie către comitetul central și pe baza desbaterii urmate asupra acelu raport am redactat

*) De a ținea totdeauna cu cel mai tare. Nota culeg.

un memorand, ca prin acela să-mi câștig o bază sigură pentru evitarea ori-căror neînțelegeri la pertractările cu guvernul.

Acest memorand, redactat în limba maghiară, pe care l'am predat ministrului-președinte Wekerle la 25 Aprilie sună în traducere nemțască cum urmează:

«Politica poporului săsesc din Transilvania are în vedere două principii. Deoparte acela, că existența națională a micului nostru popor este indispensabil legată de existența statului unitar ungar și prin urmare de hegemonia politică a maghiarimel în țara asta; de altă parte principiul, că totdeodată și statul ungar are un interes ponderos, ca în acele locuri unde locuim noi sașii, poporul nostru să fie sprijinit în existența lui națională și în întărirea lui națională, pentru-că susținerea neștirbită a poporului nostru în acele puncte, considerând pericolul de romanizare formează totodată și un interes de stat de foarte mare însemnătate.

Din acest motiv se prezintă ca serioasă și îngrijitoare acea dezvoltare notorică a relațiilor transilvănene în deceniile ultime, care duce la o slăbire relativă a elementului săcuesc și săsesc și la extinderea romanimeii după numărul sufletelor și după puterea lor economică, pentru-că dacă romanimea în cursul continuării acestui proces de dezvoltare, după câteva decenu va ajunge la cifra de 70—80 procente a populației acestei părți a țării, atunci o astfel de dezvoltare, luând în considerare vecinul stat România și curentele politice, cari cu timpul în mod natural se vor naște din acest lucru, nu pot fi nepericuloase nici din punctul de vedere al statului ungar.

Aceste raporturi în părțile transilvănene dovedesc ori-cărei judecăți nepreocupate cu o claritate care nu se poate trage la îndoială solidaritatea politică de interesare între elementul maghiar și între cel săsesc, solidaritate, care trebuie să o avem înaintea ochilor și în curentele schimbăcioase ale politicei zilei.

Din amintitele puncte de valoare politică, politica săsească dorește să evite dacă e posibil, ca deputații Sași să ocupe o poziție separată în dietă și străduiește într'acolo, ca, întru-cât ar fi posibil politicește, să-și găsească loc în sânul unui partid mare maghiar.

Ocuparea unei astfel de poziții are totuși două presupuneri naturale.

Una este aceea, că deputații să nu poată fi scurtați de acel partid întru reprezentarea și validitatea hotărâtă și pe față a principiilor lor politice, cuprinse în programul partidului popular săsesc. Aceste principii îi obligă înainte de toate să insiste pentru dreptul de limbă garantat în legea de naționalitate din 1868; îi obligă ca autonomia bisericeii evang. lutherane din Transilvania garantată în legile existente, atât pe terenul bisericesc cât și pe cel școlar să o apere și să se opună ori-cărei năzuințe de a altera mișcarea liberă a poporului nostru între limitele dispozițiilor legale existente pentru dezvoltarea culturii sale și a instituțiilor sale pe terenul autonomiei comunale și comitatense și în viața socială. Ceealaltă presupunere este, că poziția deputaților sași în sânul unui partid guvernamental trebuie să le ofere ocaziunea și prospectele, că pon-

curos voi jertfi-o prietenii sfintii tale și binelui sfintelor locuri. Deci luând sfintia ta sama cum să cade dintru alăturata supt A) însemnare, și din cele ce am zis (că și alte mai multe zăpisuri, danii și hotarnice afară de acele să află) cum că vor fi de trebuință, să-mi scrii cât mai curând și cartea poți să îndreptezi prin neguțători, de aici ce să află la Iași sau mai bine la Cernăuț, ce au corespondenție și tovărășie cu ce ide aici; dar împreună să trimiți și cheltuiala și cât de puțin — încai 50 de galbeni. Căci dacă te vei încredința caracterului meu, vei fi încredințat pentru toate și de nu-ți voi duce treaba la sfârșit în toată vremea eu voi fi răspunzător pentru cheltuiala ce-mi vei trimite; mai vârtos că eu nu voi să câștig întru aceasta nici o para, căci am din mila lui Dumnezeu de unde trăi și la câștiguri ovilite nice odioară n'am întins până acum mâna.

Uricele ce să află la mâna mea și care le pot da astăzi fieșcărui sînt aceste:

1) O scrisoare a lui Alexandru Vodă, prin care întărește dania moșiilor Provroție și oprisintă, a mănăstirii Moldovița din anul 6926 (—1418), scrisă slovenește pe pergament și cu pecetea domnească întregă.

2) O carte de vânzare a episcopii dela Roman, prin care vinde o săliște Cănești pe Prut în ținutul Iașului lui Solomon Bârlădeanul, din anul 7169 (—1661).

3) O scrisoare a lui Istratie Dabija Vodă, prin care întărește cumpărătura moșii Căneștii despre Episcopia Romanului lu Solomon Bârlădeanul făcută.

4) Un zăpis prin care Solomon Bârlădeanul vinde sfintii metropolii satul Cănești precum s'au zis mai sus, iar Metropolia dă lui Solomon Bârlădeanul satul Călinești pe Sireat în ținutul Suceavei, adevă o schimbătură făcută cu întărire domnească și a tot divanului.

Dacă vor fi aceste orice supt numărul 1, 2, 3, 4 de trebuință, aceste le pot da eu, că sînt ale mele.

Drept aceasta făcând îndestul poftii sfintii tale și datorii mele, rămân așteptând curând răspuns.

Al sfintii tale pururea voitriu de bine, adevărat prieten și smerită slugă.

(Acad. Rom. 118—(XXXIII).

Ioan Budai
consiliariu.

dereasele interese ale poporului nostru, interese cari nicăiri nu vin în contradicere cu adevăratele interese ale statului — le vor putea valida şi apăra cu efect.

Cu accentuarea acestor puncte de vedere şi a împrejurării, că noi cu principiile noastre politice stăm pe baza legilor din 1867 — eu caut acum calea — admisibilă politiceşte pentru noi — care ar face posibilă deputaţilor dietali saşi *intrarea în partidul constituţional*, care este cel mai aproape de principiile noastre.

(Va urma.)

Asociaţia la Bistriţa.

III.

Arhierii şi Asociaţia.

În şedinţa a doua, Duminecă, s'a dat citire telegramelor sosite din deosebitele părţi ale ţării locuite de Români. Numărul acestor telegrame de felicitare nu e mare.

Au ţinut să dea semn de viaţă: Inteligenţa română din Blaj, Despărţământul Blaj al Asociaţiei, Învăţătorii români din dieceza Caransebeşului, Despărţământul Braşov, profesorul Precup din Blaj, Suciu, Blaj, Dumitrescu şi Henţu din Hurez (România), Inteligenţa română din Sibiu, Dr. Vasile Lucaciu deputat, Şişeşti, profesorul Borgovan din Bucureşti, Nilvan, Radocea şi soţii din Şomcuţa-mare, Inteligenţa şi poporul român din Şişeşti, Redacţia «Gazeta Transilvaniei» din Braşov, Petrescu din Fofeldea, Societatea «Junimea» din Cernăuţi şi doi arhierii români.

Mitropolitul bisericii gr. ortodoxe române Dr. Ioan Meţianu telegrafiază:

«Salutând cordial întrunirea Asociaţiunii în măreţul scop cultural, implor delă cer rezultate numeroase la opul cel mare al culturii noastre naţionale».

Episcopul gr. cat. român din Oradea-Mare Dr. Demetriu Radu telegrafiază:

«Muncitorilor pentru cultura poporului român dar delă Domnul spre roade îmbelşugate».

Şi ceilalţi arhierii români? Mitropolitul Mihali din Blaj, Episcopii: Hossu din Lugoj, Ioan Pap din Arad, Nicolae Popea din Caransebeş?

Ei şi-au plătit cotizaţiile şi s'au mântuit de datoria de-a munci şi ei pentru promovarea culturii poporului român.....

Puteau să trimită şi ceilalţi arhierii câte o telegramă şi ar fi salvat cel puţin aparenţa. Dar n'au făcut nici măcar atâta. Au ignorat, cu voia, faptul, că undeva, într'un centru românesc, o înaltă instituţie culturală îşi ţine darea de seamă asupra activităţii unui an şi cere îndrumări nouă, sfaturi, sprijin, dragoste pentru scopurile ei. Arhierii noştri au ignorat adunarea generală a Asociaţiei. Poate cu voia, poate fără voie, neştiind, că la Bistriţa se ţine adunare. Şi în cazul acesta şi mai rău pentru ei.

Arhierii noştri în repetite rânduri au dat săs e înţelege, că ei nu se pot amesteca în politica militantă, delă ei românii să nu aştepte să se expună pentru mişcările politice. Ei trebuie să apere interesele bisericilor încredinţate lor şi nu le pot primejdui pe arena luptelor politice.

Să ne împăcăm cu gândul acesta... N'ar

fi oare însă o datorie cu atât mai imperativă, ce li se impune arhierilor noştri, să stea ei în fruntea mişcărilor culturale, să munciască şi ei alături de ceilalţi muncitori de rând pentru ridicarea nivelului cultural al poporului? Nu poţi să aperi mai bine interesele bisericii, decât cultivând credincioşii. Nu numai de pe amvonul bisericii, ci şi de pe tribuna adunărilor publice.

Locul arhierilor, la adunările generale ale Asociaţiei, nu e palatul din reşedinţa lor, ci scaunele din stânga şi dreapta preşedintelui, care conduce adunarea.

Măcar un singur arhieriu ar putea lua parte la aceste adunări generale. Rând pe rând altul. Cel care e mai aproape cu reşedinţa de locul adunării. Proclamat preşedinte de onoare al adunării generale, el ar trebui să salute şi să binecuvinteze pe cei adunaţi în numele culturii române....

Aşa, însă, arhierii noştri se înstrăinează de popor şi în cele culturale. În cele politice, durere, s'au înstreinat de mult. Tot mai mult se izolează în sfera îngustă a unei aristocraţii mincinoase şi incompatibile cu origina şi chemarea lor de apostoli ai adevărului....

Cei cari vestesc dragostea de-apropelului, cucernicia şi umilinta cu cuvântul, ar trebui să dovediască şi prin fapte, că sunt convinşi de cea ce vestesc. Altminteri, în loc de dragoste şi cinste adevărată vor înfâmpina pretutindeni numai teamă.

Şi poporul întotdeauna încearcă să se scape de cei cari nu-i inspiră decât teamă; de cei în cari nu poate vedea decât duşmani. Şi poporul a reuşit întotdeauna în încercările aceste spre cari l'au împins legile de fier ale naturii.

Dovadă e istoria tuturor timpurilor.

Cronica externă.

Nouăle vase de război ale României.

Din incidentul inaugurării nouălor vase de război române, 12 la număr, M. Sa Regele Carol a rostit un discurs, în care a arătat dezvoltarea în curs de jumătate veac a marinei române, şi progresul ce aceasta l'a făcut în acest interval de 50 de ani delă independenţa Ţării româneşti. Intre altele M. Sa a zis:

„Datorinţa noastră acum este să ridicăm marina română la o putere mai mare şi să o întărim pentru a putea împlini marea misiune, ce ne aşteaptă aici la gura Dunărei: Salut cu bucurie nouăle vase de război, cari poartă numele bărbatilor de stat şi ale beliducilor, cari mi-au dat tot ajutorul lor la întemeierea statului român, jertfindu-şi şi viaţa pentru patrie. Existenţa Ţării mă leagă atât de mult de amintirea acestor nume iubite, încât acestea trebuiesc păstrate nu numai în amintirea noastră a tuturor, ci ele trebuie să servească şi ca exemple de sacrificii demne de urmat în tot timpul şi generaţiunilor viitoare. Majestatea Sa a terminat astfel discursul: Doresc din inimă ca marina noastră să fie demnă de poziţia, ce România ocupă în urma politice sale înţelepte şi loiale nu numai între statele din Orient, ci şi în mijlocul statelor din Europa occidentală.

Reformele în Macedonia.

Ziarul „Tems“ din Paris, scriind asupra notelor miniştrilor de externe austro-ungar şi ruse aprobă cu toată hotărârea, sfatul ce

l'a dat Austro-Ungaria în înţelegere cu Rusia, Grecilor, Bulgarilor şi Sârbilor referitor la depunerea armelor. Ziarul observă, că realizarea programului delă Mürzsteg, se făcea de tot încet, observe mai departe, că de reforma justiţiară, care de prezent este supusă unui studiu amănunţit, şi care în ultima analiză poate fi excelentă, nu este nici o trebuinţă. Mai bine ar trebui întărită gendarmeria.

Ar fi bine ca acţiunea ambelor acestor mari puteri să fie sprijinită cu bunăvoinţă din partea guvernelor din Constantinopol, Atena, Sofia şi Belgrad.

La fine face atent pe guvernul austro-ungar şi rusesc că nu este permis a se uita, că delă Turcia trebuie foarte mult să se pretindă, dacă vor să obţină ceva câtuşi de puţin.

Evenimentele în Rusia.

Noaptea trecută la Odessa anarhiştii au ţinut o adunare secretă. Poliţia având cunoştinţă prealabilă despre această adunare, i-a surprins când anarhiştii nici nu se aşteptau la asta. S'a produs o luptă formală între anarhişti şi poliţie, care la focurile de revolver ale celor surprinşi, au răspuns de asemenea cu focuri de revolver. Dintre anarhişti au căzut o femeie şi mai mulţi au fost răniţi. 40 de anarhişti au fost arestaţi.

La Lodz 127 muncitori ai fabricii Silberstein au fost la cererea guvernatorului suprem expulsaţi. Ca motiv al expulsaţiei se dau un pretins spirit revoluţionar ce ar exista printre aceşti muncitori.

Deputatul Brediceanu între alegătorii săi.

A trecut un an şi jumătate de când «Valea Căraşului» a răsunat de ecoul «Să trăiască Brediceanu».

Şi acum răsună din nou, căci iată-l iarăşi între noi.

El nu apare în cercul său pentru că alegătorii l-au ales de deputat şi deci moralmente se simte obligat să-şi cerceteze cercul, ci apare ca un taş de familie care vine să-şi vadă vatra familiară şi cu vorbe înţelepte să-şi îndrume copiii pe calea cinştii a vieţii naţionale, iar poporul nu-l aşteaptă ca pe un «domn magnific», ci ca pe un părinte adevărat, căruia cu dragoste şi încredere î-şi plânge sufletul amărât.

Şi pe timpul când Brediceanu apare în mijlocul poporului său, odihneşte plugul în brazdă, cade fuiorul din mâna Românei, copiii î-şi uit de şcoală şi de joc, căci oţi, mari şi mici, bărbati şi femei, bătrani şi tineri, grăbesc să-l înfâmpine, să-l vadă şi să-i zică un «Bine ai venit», iar când Brediceanu e răspunde cu un «Bine v'am găsit», resaltă piepturile de bucurie la auzul salutului în dulcea limba românească.

Şi, când Brediceanu — stăpân desăvârşit, peste limbajul dulce bănăţenesc, vorbeşte poporului despre durerile, despre lupta dreaptă şi sfântă a neamului său şi când îşi dă seamă despre ostenele şi isprăvile muncii sale şi a celorlalţi colegi deputaţi români din sfatul ţării, — atunci se înseninează feţele şi de pe obrajii ascultătorilor se perd urmele durerii de veacuri, iar sufletul lor vede licărirea schinţei unui viitor mai bun.

Aşa impresionează vorba şi figura simpatică a deputatului Brediceanu.

Incepând turneul său Sâmbătă, 21 Septembrie, în comuna Răchitova, aici îl întâmpină înaintea bisericii poporul adunat, în numele căruia îl binecuvintează preotul Toma Stan.

De aici pornim cătră Broşteni, unde preoţii Petru Alecsiu şi Ilie Ciorei, învăţătorii Aurel Popoviciu şi Martin Baghia îl aşteaptă cu poporul. Cercetează fruntaşii din comună, să întreţine cu poporul adunat şi apoi fiind zi de sârbătoare, intră cu poporul în biserică unde se începe sf. li-

turghie, la care cântă frumos corul mixt al învățătorului A. Popovici.

După o scurtă rugăciune eșim din biserică ca să plecăm spre Greovaț, unde deputatul ar dori să ajungă la slujba Dumezeiască.

Călăreții îl petrec până la hotarul comunii.

Ajunși în Greovaț, intrăm deadreptul în sf. biserică și după sfârșitul liturghiei, poporul se postează pe piață dinaintea crucii, unde deputatul le vorbește. Face și aici vizite la fruntașii comunii și apoi între urări plecăm spre comuna învecinată Cacova.

Încă în Greovaț i-a eșit înainte prietenul și adoratorul său neguțătorul Toma Stanca ca să-l însoțească până în comuna Cacova.

Vedeam însă pe fața acestui harnic fruntaș român o îngrijorare și că toată ființa sa nu era așa, precum îl știam altădată.

Unui fruntaș din Oravița care l-a întrebat de cauză, îi spune că la notariatul din Cacova și Ticvanul-mare a venit dela fibrău porunca telefonică, ca pe Brediceanu chiar și cu forța brachială să-l oprisească a vorbi, și face deci reproșuri fruntașilor din Oravița, că nu au asigurat deputatului deplină libertate de vorbire. Cum s'a dovedit însă mai târziu, mâhnirea sa n'a fost bazată, căci deputatul atât în Cacova cât și în Ticvanul-mare a putut vorbi fără a fi din partea autorităților administrative conturbat.

În Cacova mulțime de popor, în frunte cu preoții. Preotul Valeriu Dabici îl primește cu cuvinte calde de binevenire, iar deputatul mulțumește pentru bunaprimire și — contrar versiunii de opriliște, bag seama și-au tras și autoritățile socoteala că pe un deputat ales nu-l pot opri dela darea de seamă — ține o vorbire mai lungă. Poporul e însuflețit și între ovațiuni îl petrece până la casa dlui Toma Stanca unde-l așteaptă masă întinsă.

După prânz, însoțit de Dl Toma Stanca și de o parte însemnată a poporului din Cacova și din comunele învecinate, plecăm în cea mai fruntașă comună, la Ticvanul-mare.

La hotarul comunei îl primesc căpeteniile satului și-l salută preotul Avel Popp; la marginea satului tânărul iurist Alexandru Bojincă cu o parte mare de popor, îi aduce cuvinte de dragoste și alipire nestămată, iar deputatul mulțumește pe scurt.

Intrăm în comună. Ulița principală, lungă și lată, e ticsită de lume, încât abia răzbim până la localul casinei, unde descălecăm.

Din ușa casinei — un loc mai ridicat — deputatul mulțumește. Vorbește dulce și pătrunzător, s'ăplânge dar nu desperează de soarta neamului său, ci încurajază poporul la luptă dreaptă și cinstită, așa că după o vorbire avântată de 1 oră și jumătate, poporul ajunge la culmea însuflețirii.

La casină se întretine apoi cu fruntașii comunii, iar afară pe stradă poporul comentează vorbele deputatului.

De abia pe la orele 8 seara se retrage spre odihnă în casa fruntașului Vasilie Leza, unde i-se servește și cina.

Pe ziua următoare, Duminecă, sunt luate în program comunele Chârnecea, Forotic, și Comoriște.

Pe la orele 4 dimineața însă ne vine dela Cacova o dureroasă știre, o știre căreia nu puteam da crezământ, o știre venită ca trăsnetul din senin: Toma Stanca peste noapte a murit subit.

Însuflețirea și poate năcazul cu opreliștea fibrăului i-a grăbit sfârșitul celui mai verde stejar din Albia Cărașului, care se prăbușește în mijlocul unei manifestațiuni naționale.

În fața acesti triste lovituri, deputatul Brediceanu, din respect față de memoria răposatului, se simte obligat a amâna pe altădată cercetarea celorlalte comuni. La fruntașii acestor comune să trimit călăreții

cu avizuri, iar deputatul se reîntoarce la Cacova, ca să-și exprime jalnicei familii condolențele.

Din Cacova ia drumul spre Comoriște unde pe această zi e pusă adunarea cercuală a Astrei, despărțământul Oravița.

Coresp.

ȘTIRII E ZILEI.

Sâmbătă, 5 Octomvrie n.

— **Viriliștii români din comitatul Bistrița-Năsăud.** Printre viriliștii din comitatul Bist.-Năsăud figurează și următorii viriliști români: Dr. Vasile Pahone, Dr. Gavril Tripon, Dr. Dumitru Ciuta, Dr. G. Livul, Virgil Șotropa, Iulian Marțian, Dr. Victor Onișor, Grigorie Pletosu, Gavril Vârtic, Dr. Leon Scridon, Dr. P. Tanco, Mih. Făgărășanu, Dr. Alex. German, Const. Flămând, Dr. Dim. Longin.

— † **N. croglog.** Ioan Papiu, protopresbiter gr. or. al Sibiiului, asesor în consistoriul archidiecezan și metropolitan, membru în direcțiunea institutului de credit și economii „Albina“, membru pe viață al „Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român“, membru fondator al „Societății pentru fond de teatru român“, a răposat la 17 | 30 Septembrie 1907, în anul al 75-lea de viață și 49-lea de preoție.

Rămășițele pământești ale adormitului în Domnul s'au așezat spre vecinic repaus în 19 Sept. (2 Oct.) 1907 d. a. la orele 3 în cimitirul bisericii gr. or. din Deva.

Odihnească în pace.

— **Nouii preoți calificați.** Sâmbătă 29 Septembrie s'a ținut examenul de calificățiune preoțească în Caransebeș. Examinatorii au fost: I. Pr. C. Părintele Arhimandrit Filaret Musta, dl dr. Gheorghe Popoviciu protopop și deputat dietal și dl Andrei Ghidiu protopop. S'au prezentat 11 absolvenți de teologie, dintre cari Pantelemon Ardeleanu, Ioan Enuica, Virgil Musta și Aurel S mu au fost calificați pentru parohii de *cl. primă*.

Petru Șușan și Petru Vuc pentru par. de *cl. două*; — Alexandru Atnagia, Traian Blașiu, Ioan Bogoeviciu, Emil Damsa și Pompiliu Popoviciu pentru par. de *cl. treia*.

— „**Românul**“ din America anunță în numărul său din urmă că dl Vasile E. Moldovan, directorul acestui ziar român din America, s'a logodit cu dsoara Elisabeta Doctor din Cleveland O.

Le trimitem sincerile noastre urări de bine.

— **Himen.** Dsoara Valeria Pop din Bandul de Câmpie s'a logodit cu dl Septimiu Sever Popa, absolvent de teologie, din Cerșăul mare.

Felicitările noastre!

— **Al lor să fie.** George Pantie (Pantea) domiciliat în Bichis-Ciaba și-a maghiarizat numele „cu îngăduință ministerială“ în *Darabos*.

— **Căzut din tren.** Din Bordeaux se telegrafează, că vicepreședintelui Camerei franceze îi s'a întâmplat eri noaptea un accident grav pe tren. Vicepreședintele Rabier călătoria la Orleans, și cum voia să între în garderobă, din greșăia a deschis ușa cupeului, căzând din trenul ce era în mișcare. Dl Rabier a suferit în urma acestui accident, care putea fi chiar fatal, grave contuziuni la cap.

— **O adunare a advocaților unguri.** Camera advocaților din Bpesta a hotărât mai de mult organizarea unei serbări comemorative în amintirea primului codificator al legilor ungare, Werböczy István, care serbare va avea loc la 7 Octomvrie n. Din acest incident până acum au sosit în Budapesta vre-o 1500 de advocați, cari vor să ia parte la această serbare. La ședința festivă a Camerei va asista și ministrul de

justiție, Günther, care va pronunța discursul festiv, după care se va desvâli tabloul lui Werböczy.

— **Căsătoria unui conte maghiar.** Ziarele patriotice nu mai pot de bucurie, că un conte maghiar, unul dintre cei mai bogați feudali din Ungaria, se căsătorește cu fata unui miliardar american. Este vorba de fca lui Vanderbilt, care se putea mărita și după un prinț. Mirele, despre care se zice că a contractat această alianță din amor curat, este contele Széchenyi László. Că ce amor curat poate fi la mijloc este destul să spunem ce înfățișare are mireasa. Dar ce-l importă pe un magnat maghiar doritor de bogății, dacă mireasa lui este uscățivă, pitică, urită, și după-cum se mai spune, schioapă? Numai bogată să fie, căci numai atunci e magnatul magnat și Ungurul om.

— **Caruso în Viena.** Vestitul tenorist italian, atât de rece primit mai zilele trecute de publicul „cult“ maghiar din capitală, a părăsit Budapesta plecând la Viena, unde se va simți mai bine în lumea cu simțiri mai artistice, decât ce a văzut și experimentat în capitala evreo-maghiară.

Eri seara după-cum se anunță din Viena, a dat o reprezentațiune cântând romanța Aida cu atâta farmec încât publicul enorm, răpit pe aripele însuflețirii până la ecstas, onora cu fenetice aplause pe celebrul cantator. Caruso avu o seară strălucită și izbânda ce a secerat ajunge pentru a fi recompensat cu prisosință pentru răceala ce a întâmpinat în Budapesta.

— **Vărsatul negru în Viena.** Din Viena se anunță că primejdiioasa epidemie de vărsat a încetat, neivindu-se nici un cas de îmbolnăvire. Toate măsurile de revaccinare a populației au fost scoase din vigoare.

— **Deputat împușcat.** Un deputat montenegrin opozițional a fost eri împușcat la Dolni Olcini, de cătră un aderent al guvernului.

— **Iarăși un caz de perversitate.** Intr'un tufiș din Valea Sângelui (Vérmező) din loc eri a fost găsită o fetiță de 6 ani care zăcea scaldată în sânge. Muncitorul care a dat peste ea, a anunțat ambulanța, care a transportat-o la spital. Aci medicii au constatat că fetița a căzut jertfa unui atentat dobitocesc comis de un atare pervers. Starea fetiței este atât de gravă, încât nu este nici o speranță să rămână în viață.

— **Foc în pădure.** Din Lócse se anunță, că în pădurea episcopului de Scepuș, s'a produs un foc din nebăgarea de seamă a păstorilor, arzind cam 20 de holde. Paguba este de 45.000 cor.

— **Judecător maghiar palmuit.** Un turist bavarez avuse nu de mult o daraveră la judecătoria cercuală din capitală. Fiind om avut, împrumuta parale ori-cui venia să-i ceară de sine înțeles că cu câștig. S'a întâmplat însă că un datorăș n'a voit să-i plătească suma împrumutată, în urma cărei împrejurări afacerea a ajuns la judecătorie. Aceasta l'a respins cu pretensiunea, ceea-ce atât de mult înverșună pe bavarezul filomaghiar, încât se hotări să-și răzbune asupra judecătorului Benda Béla. Naște cu câte-va zile i scrisese turistul, că în o afacere urgentă are să vorbească cu judecătorul. Bavarezul se duse mâne zi la ora anunțată la judecătorie, unde Benda avea câte-va afaceri de pertractat. Turistul intrând în sală, se duse drept spre judecător, căruia după-ce îi spuse cine este, îi trase două palme, încât judecătorul se clătină pe picioare.

Atentatorul în urma asta a fost imediat arestat, iar procuratura l'a improcesuat pentru violență împotriva autorităților.

— **Limba japoneză în armata rusească.** În războiul ruso-japonez ursul moscovit a învățat să respecteze mai mult ca până aci vitejia pantevului japonez, pe care îl des-

pecta cu o vădită superioritate închipuită.

Probabil acestui respect este a se atribui și ordinațiunea ministrului de război rusec, conform căreia de aci înainte în armata rusească are să se propună în mod obligator și limba japoneză.

— **Ciocnire de trenuri.** O ciocnire de trenuri s'a produs ieri dimineața la Arveyres între acceleratul venind din Paris și renul, ce venea din Bordeaux. Au fost 13 trăniți, 1 grav și 12 contuzionați.

— **Studentii evrei la universitățile ruse.** Ministrul instrucțiunii publice rus a dat ordin să se admită un mai mare număr de studenți evrei la studiile universitare decât până acum.

Aviz.

Subscrișii bărbați de încredere din partea m. fondatori ai înființându-lui inst. de cred. și econ. «Plugariul» cu tot respectul aducem la cunoștință următoarele hotărâri, luate în conf. m. fond. ținută la 20 Sept. 1907.

1. Terminul de încheiere al subscrierilor de acțiuni se amână până la 15 Februarie 1908.

2. Toți cei ce au semnat acțiuni au a depura cele 10% din capital plus 4 cor. taxă de înscriere de una acțiune D-lui Dr. T. Burdan adv. Borosineu în termen de 15 zile de la primirea acestui aviz.

3. Rata II. de 20 cor. de una acție e scadentă deci pe 15 Februarie 1908.

4. Acționarii primesc după sumele întrate 5% interese până la inactivarea băncii, iar cei restanți în rate și taxe solvesc 6% interese de întârziere.

5. Orice observare sau repășirea eventuală din lista celor ce au scris acții, în termen de 8 zile are a să încunoștința notariului Pavel Dirlea Borosineu.

Punctul acesta să comunice cu acel oblige, că la caz contrar este suscept în lista acționarilor.

D. c. m. s.

Pavel Dirlea,
notar.

Dr. Teodor Burdan,
bărbat de încredere.

Partea științifică literară.

Luptele politice.

ale Românilor din Transilvania și Ungaria dela 1848 încoace.

de C. Cornean.

(Urmare.)

Să efiptuesc alegerile pentru dieta din Transilvania. Ear rezultatul e următorul: 46 deputați Români, 42 Unguri și 32 Sași. La aceștia mai adăugăm și pe așa numiții «regaliști», adevărați deputați chemați de M. Sa în număr de 10—12 înși de fiecare naționalitate. Majoritatea relativă o aveau deci Români. Dieta se deschide în 15 Iulie cu mesagiu de tron, prin care asigură M. Sa autonomia Transilvaniei, recunoașterea individualității noastre naționale, recunoașterea limbii și budget separat pentru Transilvania.

In birou e ales și Românul Ioan Aldulean de viceprezident I.

Maghiarii au luat parte la alegerile pentru dietă, dar deputații lor «intrigați și chiar terorizați de cei din Ungaria», nu voesc să participe la desbateri, cu excepțiunea a vre-o 8 înși.

Activitatea acestei sesiuni, ce se termină în 13 Oct., pe timpul cât deputații aleși pentru senatul imperial vor fi în Viena, să răstrânge la următoarele decisiuni înșămnate pentru noi Români:

1. Inarticularea diplomei din 20 Oct. și patentei din 26 Februarie în corpul legilor din Transilvania, — la propunerea lui Șaguna,

2) Votarea articolului I de lege al dietei Ardelene din 1863, despre efiptuarea galei îndreptățiri a națiunii române și a confesiunilor ei,

3) Votarea articolului de lege privitor la întrebuițarea celor trei limbi a-le țării în comunicațiunea publică oficioasă,

4) Alegerea celor 26 deputați, dintre cari 13 sunt Români, pentru senatul imperial din Viena. Toate aceste proecte au fost apoi confirmate de M. Sa.

Prin cele trei decisiuni dintâi «să casează atâtea legi rușinoase și hostile cuprinse în colecțiunea legilor transilvane, în contra națiunii române și a bisericii orientale») numite Aprobatae et Compilatae etc., cari zic între altele «Valachi qui neque ad libertatem nati, neque ad libertatem vocati, propter emolumentum requi tolerabuntur» etc.

Dieta din Transilvania să redeschide după terminarea sesiunii a doua a senatului imperial din Viena — în 23 Mai 1864, spre ași continua desbaterile, a căror rezultat nu'l putem numi fecund. Unii deputați nu observaseră, că situația începuse să se schimbe în Viena în defavorul Românilor și căutau prin orațiuni fără nici un rost să piardă timpul, ce l'ar fi putut întrebuița cu crearea unor legi tot atât de favorabile ca și în sesiunea primă.

Unica decisiune importantă, ce a luat dieta e cea referitoare la curtea supremă de casație. Inșăși această decisiune fe nimicită mai târziu de M. Sa. — Din cauza că cei 26 deputați trebuiau să plece la Viena, spre a lua parte la ședințele senatului imperial, dieta Transilvană să proroagă earrăși.

Activitatea celor două sesiuni a-le senatului imperial din Viena, dintre cari prima durează din 18 Iulie 1863 până în 15 Februarie 1864, ear a doua din 14 Noemvire 1864 până în 25 Iulie 1865, — o putem numi stearpă, pentru că nu a rezolvat nici o chestie mai importantă, deși deputații transilvăneni aveau de gând să esopereze ușurarea dărilor, împuținarea anilor de serviciu militar și întrebuițarea venitelor țării în folosul populațiunei din Transilvania. Cauza, că sesiunea ultimă a senatului imperial să închise înainte de vreme, e că monarchul venise în 6 Iunie la Budapesta unde i-să făcu o primire strălucită și unde prin convorbirile avute cu bărbații de stat maghiari ajunse la convingerea, că sar putea face o părăsire împăcăciuire cu ei. Totodată și situația externă a Austriei, precum și căderea sistemului de guvernământ, ce tindea la centralism, îmbrăcat în forme constituționale, așa zicând constrânse curtea imperială de a să împăca cel puțin cu una dintre partidele din Ungaria, adevăca cu a lui Francisc Deák, despre care credea, că în caz de s'ar redeschide dieta ungară va avea majoritatea. Convoacă deci dieta Ungariei spre mahnirea transilvănenilor, al căror rol politic începuse deja să decadă.

Intrigile să țineau inșă și mai departe între Cluj, Pesta și Viena cu scopul de a nimici hotărârile aduse de dieta transilvană din anii 1863—64.

Dieta din Transilvania era numai prorogată — după cum știm — pe timpul, cât delegații săi luau parte în senatul imperial din Viena, dar nici decum disolvată. Și totuși minunea minunilor, să convoacă alături cu cea dela Sibiu o altă dietă transilvană la Cluj pe 19 Decemvire 1865 pe baza legii feudale din a. 1791 art. XI, așa că aristocrația maghiară avea majoritatea sigură. Scopul pentru care era convocată dieta din Cluj e: revizuirea legii de uniune.

Mare consternare a cauzat între Români și Sași supriinderea aceasta, acordându-i-se Transilvani două diete de odată. Unii dintre Români credeau să declare rezistentă pa-

*) George Barițiu : „Istoria Transilvaniei“, v. III p. 253.

sivă și să inziste pentru continuarea dietei din Sibiu; alții inșă 19 la număr cu cei doi metropoliți în frunte întrară în dietă, voind să documenteze loialitatea poporului român față de Monarch, dar după discuții zădarnice, vezând, că față de o majoritate aproape de opt ori mai numărăoasă, decât ei, părerile lor nu pot fi acceptate, declară într'un act, ce a fost apoi subșternut și la Tron, că dietei «i lipsește puterea morală reapărat de lipsă a asigura decisiunilor sale viață durabilă», prin urmare, că «nu se pot lăsa în pertractare asupra momentuosului obiect aflători la ordinea zilei în dieta prezentă, fără periclitarea intereselor patriei în genere și în special a națiunii române ai cărei fii sunt».

Maghiarii remași deci singuri hotăresc uniunea și roagă prin «adresa» niavitatea Monarchului, că acesta să cheme conform dispozițiunilor articolului de lege VII din Pojon și I, II, din Cluj a. 1848 pe regaliști și jurisdicțiunile din Transilvania la dieta convocată pe 10 Decemvire a. c. la Pesta, dându-le prin aceasta dorita ocaziune, ca se continue petracăriile întrerupte la 1848 și se iee parte la executarea uniunii în mod satisfăcător pentru toate interesele.

Dieta din Cluj fu amănată, apoi disolvată prin rescriptul din 20 Ianuarie 1867, «iar toate lucrările ei împreună cu legile aduse deja și sancționate se pun în afară de valoare».

Să demandară inse alegeri noue și în Transilvania pentru dieta de încoronare din Ungaria pe baza legii electorale din 1848, care nu era de loc favorabilă pentru Români. La alegerile acestea reușiră 24 deputați Români din Banat și Ungaria, iar 14 din Trinsilvania pe lângă tot terorismul inaugurat și susținut de atunci până în ziua de astăzi.

Amintesc, că dieta convocată în anul 1863 la Sibiu nici acum nu a fost disolvată, din care cauză 1493 bărbați români făcură petițiune la Tron.

Și cu acestea a apus steaua Românilor din Transilvania de pe orizontul politic al lor, care începuse să se însenineze binișor în epoca aceasta memorabilă, adevărinduse astfel vorbele ministrului Schmerling, ce lea spus în 1863, că: «frumoasa țară (Ardealul) are să vadă în faptă, ce va să zică a ținea la imperiu»....

Autonomia Transilvaniei e declarată de nevalidă, iar egala îndreptățire națională garantată prin primii doi articoli de lege votați de dieta din Sibiu și sancționați de M. Sa e desconsiderată.

Aceasta e respalata poporului român pentru credința sa și pentru jertfele nenumărate, ce le-a adus Tronului.

Trebuie, că sunt mari păcatele din trecutul îndepărtat a-le acestui bun și blând popor, a le poporului român, pe cari nu-lea ispășit pe deplin — după cum spunea Bărnuțiu încă la 1861 într'o scrisoare particulară trimisă din Iași lui George Bariț.

Trebuie să mai aștepte deci. Și va aștepta, cu proverbiala sa indulgență și cu credința în Dzeu și în izbânda cauzei sale. *)

(Va urma)

*) Teodor V. Păcățian : „Cartea de aur“, v. III. p. 858.

A. Raza
croitor.

Budapesta, IV., Strada Nádor 28 vis-à-vis de palatul bursei.

Se recomandă on. public român.
— Croi elegant. Prețuri moderate. —

Economie.

Comerțul extern al Ungariei. Biroul central de statistică a dat publicității tabloul comerțului exterior al Ungariei în primele opt luni ale anului curent.

Importul în primele opt luni ale anului curent a fost în valoare de 950.7 milioane coroane, față de 934.6 milioane coroane din aceeași epocă a anului trecut, deci importul a crescut cu 16.1 milioane coroane.

Exportul a fost în primele opt luni ale anului curent în valoare de 913 milioane coroane, față de 893.3 milioane coroane din aceeași epocă a anului trecut, deci exportul a crescut cu aproape 20 milioane coroane.

Bilanțul comercial al Ungariei se încheie în primele opt luni ale anului curent cu un plus la import de 37.7 milioane coroane, iar față de Austria acest plus de import e de 63.6 milioane coroane.

Din Austria am importat începând de la 1 Ianuarie și până la 31 August 1907, mărfuri în valoare de 738.1 milioane coroane, am exportat în Austria, în același timp 674.5 milioane coroane, deci Austria a câștigat dela noi 63.6 milioane coroane.

Primul loc în import îl ocupă fabricatele industriei textile. Am importat din acestea în valoare de 269.1 milioane coroane, din care aproape întreaga sumă, adică 260 milioane coroane se vine pe Austria.

Articlii cei mai însemnați de export au fost și de astădată grânele și făina. Am exportat în lunile Ianuarie-August făina în valoare de 128.4 milioane coroane, din cari pe Austria se vine 113.8 milioane coroane.

Grâu s'a exportat în valoare de 61.5 milioane coroane (în anul 1906 aceeași epocă 65.8 milioane coroane), exportul de săcară a fost în valoare de 25.8, al orzului 19.2, al ovăzului în valoare de 22.4, milioane coroane.

Cucuruz (porumb) am exportat în primele opt luni ale anului curent în valoare de 42.3 milioane coroane (în anul 1906 aceeași epocă abia 21 milioane coroane).

Exportul de vite prezintă o scădere simțitoare. În lunile Ianuarie-August 1906 s'au exportat vite în valoare de 140.7 milioane coroane, iar în primele opt luni ale anului curent în valoare de numai 121.4 milioane coroane.

Scăderea cea mai mare e la exportul de rămători (porci), cu aproape 9 milioane coroane, adică dela 40.3 milioane coroane la 31.8 milioane coroane.

Exportul de boi a scăzut dela 63.3 milioane cor., la 57.9 milioane coroane, iar cel de cai dela 15 la 13.4 milioane coroane.

Exportul de lemne încă a scăzut cu 5.5 milioane coroane.

Recolta Americii. Recolta de grâu a Americii în anul acesta e evaluată la 631,764.000 bushle cu 127,500.000 bushle mai puțin, decât în anul trecut.

Recolta cucuruzului e evaluată la 2.540,000 bushle, cu 240 milioane bushle mai puțin decât în anul trecut.

Producții din America oferă cantități mari de cereale îndeosebi de grâu, în săptămâna ultimă farmerii americani au vândut circa 8 milioane bushle grâu vechiu.

Din Canada sosesc știri foarte nefavorabile, frigul din urmă a pricinuit semănăturilor pagube simțitoare.

Prospectele în Argentina sunt favorabile semănăturile de grâne se dezvoltă în împrejurări prielnice, mult depinde însă dela timpul din luna Noemvrie, acesta va fi hotărâtor în cece privește prospectele de recoltă.

Curs de pomărit. „Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiu, pentru a contribui la calificarea viitorilor conducători ai școalelor de pomi, va ține în zilele din 12—14 Octomvrie n. în comuna Săliște un curs de pomărit.

Participanții vor primi diurne de câte

2 coroane, puse la dispoziție de către comisia economică a comitatului și câte 1 coroană dela casa Reuniunii, absolvenții cursului vor primi ca dar și câte un cutit de altoit.

Târgul de țară din Lugoș se va ține începând dela 18 și până la 20 Octomvrie n. Fiind în ținuturile bănățene lipsă de nutreț mare, probabil că economii vor aduce la acest târg de țară foarte multe vite.

— **Venitele căilor ferate americane.** Căile ferate Americane au încasat în anul trecut 2.325,765.167 dolari, cu 243,282.000 dolari mai mult, decât în anul 1905.

Cheltuelile căilor ferate au fost de 1.536,877.271 dolari, deci venitul curat al căilor ferate americane a fost în anul trecut 788,887.896 dolari.

Lungimea rețelei căilor ferate americane e de 224,367 miluri cu 6262 miluri mai mult, decât în 30 Iunie 1905.

În serviciul căilor ferate Americane sunt 1,521.355 persoane, cari primesc în total leafă și simbrie 900,801,653 dolari.

Situația băncilor de emisiune. Banca Austro-Ungară. Bilete de bancă în circulațiune 2.001,893,000 (+ 129,975,000) coroane. Metal 1.434,807,000 (— 4,279,000) coroane.

Portofoliul 842,632.000 (+ 123,515,000) coroane.

Lombard 84,827.000 (+ 11,734,000) coroane. Bilete de bancă supuse la dare, în circulațiune 167,085.000 (+ 134,254,000) coroane.

Banca imperială germană. Bilete de bancă în circulațiune 1.824,546.000 (+ 394,981,000) mărci,

Metal 737,022.000 (— 139,639,000) mărci. Portofoliul 1.445,115.000 (+ 302,239,000) mărci.

Lombard 204,100.000 (+ 127,350,000) mărci.

Prețurile cerealelor. Târgul efectiv de cereale a fost azi liniștit, circulația restrânsă. Producții sunt rezervați în oferte, cumpărătorii de asemenea, nu prea dispuși la întreprinderi comerciale.

Tendința generală la încheere a devenit fermă, cerealele s'au menținut prețurile.

Azi până la 12 ore din zi s'au vândut 30,000 măji metrice grâu.

Pentru cel mai frumos grâu de Tisa (80 kgr. greutate) s'au plătit 23 cor. 20 fileri, iar pentru cel mai slab din comitatul Pestei (75 kgr. greutate) 21 cor. 15 fileri de majă metrică (100 kgr.)

În ultimele 24 ore circulația cerealelor în Budapesta a fost următoarea:

		Măji metrice:	
		Sosit:	Expediat:
Grâu	— —	22588	— — 8589
Secară	— —	1758	— — 744
Orz	— —	3317	— — 10368
Ovăs	— —	517	— — 6798
Cucuruz	— —	36	— — 101
Rapiță	— —	—	— — —
Făină	— —	306	— — 15121
Tărâțe	— —	300	— — 7122

Tendența generală în târgul pe termen de cereale a fost fermă. Conform buletinului oficial au notat:

Grâu pro Octomvrie 11.28, 11.31—11.28, pro Aprilie 1908: 11.88, 11.91—11.89.

Secară pro Octomvrie 9.66, 9.65—9.64. Aprilie 1908: 10.32, 10.30—10.31.

Ovăs pro Octomvrie 7.81, 7.79—7.78. Cucuruz pro Mai 1908: 6.81, 6.80—6.79, coroane de 50 kgr.

Tariful transportului pe năi. Pentru transportul mărfurilor pe apă se plătește până la Budapesta de 100 kilograme: Dela Panciova 50—54 fileri, Neoplanta (Ujvidék) 46—48, Bezdán 32—36, Senteș —— Seghedin 52—54, Zenta 48—50, Titel 46—48 Timișoara ——, Becicherecul-Mare 50—52 fileri.

În aceste sume sunt socotite și darea de transport, precum și taxa de asigurare.

Piața din Budapesta.

L Cereale.

Grâu, m. metr. (100 kgr.) frum.	23 cor. — fil.
„ „ „ „ „ „ miil.	22 cor. 60 fil.
„ „ „ „ „ „ slab	21 cor. 25 fil.
Secară, majă metrică dela	18.80 — 19.30
Orz, „ „ „ „	15.35 — 15.75
Cucuruz, „ „ „ „	13.40 — 13.60
Ovăs, „ „ „ „	15.70 — 16.20
Rapiță, „ „ „ „	34.50 — 36. —

II. Producte.

— Prețurile sunt socotite după 100 kilogr. și în bani gata. —

Unsoare de porc, dela 155 cor. — 156 cor. Slănină, „ 130 cor. — 133 cor.

Cartofi, „ 3 80 cor. fil 5-80 —

Spirit, „ 59.— cor. — 60.—

III.

Târgul de porci Kőbánya (Steinbruch). (Prima calitate ungară).

Bătrâni, . . . — — — fileri kilogramul. Tineri, . . . 132—134 fileri kilogramul.

Poșta Administrației.

Dlui I. Pateșan în B.— Abonamentul dvoastră e achitat până la 1 Ianuarie 1908.

Dlui N. Ioanes în B.— Și abonamentul dvoastră e achitat până la finea anului c.

Redactor responsabil:
VASILE MACREA.

Tipografia «Pop. Rom.» Budapesta, István-ut 11.

Un cand. de avocat

român cu praxă află aplicare în cancelaria subscrisului. A se adresa direct.

Dr. Gavril Cosma,
adv. Beiuș.

Un candidat de avocat

cu praxă bună află aplicare momentană, în cancelaria subscrisului. Salar lunar 140 coroane.

Dr. Iuliu Luchiciu,
advocat Ciocova.

Caut 2 calfe

în bransa manufacturei,

cari vorbesc perfect limba română, maghiară și germană, cu salar lunar de 80—100 coroane.

Cei cu scrisoare frumoasă sunt preferiți.

Traian Streza,
comerciant în Făgăraș.

Patent Nr. 86967

Nu e crucea lui Volta! Nu e mijloc secret! Vindecă și în viorază pe lângă garanția.

Deosebită atențiune e a să da împrejurări, că acest aparat vindecă boale vechi de 20 ani.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra durerilor de cap și dinți, migene, neuralgie, împedecarea circulației sângelui, anemie, amețeli, fiaturii de ureche bătoe de inimă, sgârcluri de inimă, astma, auzul greu sgârcliri de stomac, lipsa poștei de mâncare, răceală plămâni și picioare, reumă, podagră, ischis, udul în pat, influența insomnic, epilepsia, circulația nereguată a sângelui și a multor alte boale cari la tractare normală a medicului să vindecă prin electricitate. — În cancelaria mea se află atestate incurse din toate părțile lumii, cari prețesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate examina aceste atestule. Acel pacient, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca — isertrimite banii. Unde ori-ce încercare s'a constatat zadarnică rog a proca aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul «Volta» de oare-ce «Glasul Volta» atât în Germania câtși în Austro-Ungaria a fost oficios oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu e în genere cunoscut apreciat și cercetat. Deja ieftinătatea crucei mele electro-magnetice e recomandată în deosebi

Prețul aparatului mare e cor. 8.—

folositor la morburi cari nu sunt mai vechi de 15 ani.

Prețul aparatului mic e cor. 6.—

folosibil la copii și femei de constituție foarte slabă. Expedițiile prin centru și locul de vânzare pentru țeară și străinătate e:

Müller Albert, Budapest,
V/25 Strada Vadász 34 colțul.

Cele mai bune briciuri pe lume!

sunt briciurile regătite din
cel mai bun oțel Englez.

Ori și cui se trimite gratuit preț-curant.

Adresa exactă:

Grauer Mihály

Köbánya 13.

PREȚURILE:

Brici Englez	1 fl. 20 cr.
Brici Transwaal	1 fl. 50 cr.
Brici Japán	2 fl. 50 cr.
Peatră de ascuțit	— 50 cr.

Mare deposit de:

Săpun, sapunioară și pimssel.

!! CEREȚI PREȚ-CURANT GRATIS !!

„Bocșana”

Institut de economii și credit ca
societate pe acții.

Direțiunea institutului de economii și credit „Bocșana” în Bocșa-montană (Német-Bogsán) publică concurs în termenul de a se subșterne suplicele până la 31 Octomvrie a. c. s. n. pentru ocuparea pinstului de

Cassar,

împreună cu un salariu anual pe 1200 cor. precum și tantiema statutară.

Reflectanții au să dovedească, absolvarea vre unei școale comerciale.

Cei ce posed pe lângă limba maternă și maghiara vor fi preferați.

Dela cel ce va fi ales, să pretinde cautiune de 400 cor. care sumă se va fructifica la institut cu 6% sau aceea sumă în hârtii de valoare. eventual și în realități.

După serviciu neexceptionabil de un an se pune în prospect întărirea definitivă.

Postul are a se ocupa nemijlocit după alegere.

Bocșa-montană, la 23 Sept. 1907.

Direcțiunea.

A apărut!

Calendarul „Poporului Român” pe anul 1908

Calendarul Poporului Român cuprinde 13 coale de tipar, 208 pagini, și

100 Chipuri

foarte bine reușite și interesante. Partea literară a calendarului e redactată cu multă îngrijire și cuprinde material foarte variat și folositor pentru tot omul, care ține să aibă la casă o carte bună și folositoare peste tot anul.

Un exemplar costă 40 fileri, iar porto postal 10 fileri. Cel ce comandă cel puțin 15 exemplare primesc 15 procente rabat, adică 15 exemplare costă 5 cor. 10 fileri, 25 exemplare costă 8 cor. 50 fil., 50 ex. costă 17 cor. și așa mai departe. Dela 15 ex. în sus plătim noi și portpostal. Cei ce comandă mai puțin de 15 exemp. plătesc 10 fileri porto pentru fiecare exemplar. Comercianții primesc 25%.

Se află și se poate procura dela

Tip. „Poporul Român”

proprietar Dimitrie Birăuțiu,

Budapest

VII, Istvan-ut 11.

„Sătmăreana”

Institut de credit și economii în Seini.

Concurs.

Pentru ocuparea unui post de practicant la „Sătmăreana” dotat cu salariu anual de K 840.— prin aceasta se publică concurs.

Reflectanții au să documenteze cu atestat de maturitate absolvarea unei școale comerciale și că posed pe deplin în scris și vorbire limba română, maghiară eventual și cea germană.

Postul e a se ocupa îndată după alegere, și cel ales, după un an de serviciu de probă prestat spre îndestulare va fi denumit de oficial cu salariu anual de 1200 coroane și adaus de salariu în înțelesul statutelor.

Concursele se vor trimite pînă inclusive în 14 Oct. a. c. la adresa „SĂTMĂREANA” institut de credit și econ. societate pe acții în Seini (Szinérváralya).

1—3

Direcțiunea.